

Yaşam

S a r g u n A . T o n t

Barbarlar...

Eski Yunanistan'ın Atika yöresinde yaşayanlar en iyi Yunancayı kendilerinin konuştuğuna inanır, yabancıların konuştuğu dillerin "bar, bar, bar" gibi anlamsız hecelerden oluştuğunu iddia ederlermiş. İşte günümüzde "yabancı, vahşi, zalim kimse" diye tanımladığımız barbar kelimesinin kökü, ta o zamanlara dayanıyor.

Anadolu'yu inim inim inleyen Timur'dan tutun, son günlerde Sudan'da yapılan katliamlara kadar fiziksel anlamda barbarlık, tarih boyunca sık sık görülür. Değişik olan, dozun miktarıdır. Bu tür barbarlığın teşhisi kolay olduğundan, nasıl tedavi edilebileceği, her zaman uygulanamasa bile bilinir. Başka bir tür barbarlık vardır ki, çok daha sinsi bir yapıya sahip olduğu için teşhisi daha zordur, dolayısıyla önlenmesi ve tedavisi de o derece zordur. Bize kalırsa bu tür barbarlığın en güzel tanıtımını büyük Yunan şairi Konstantinos Kavafis (d. 1863) yapmış:

- *Neden toplanmış bekliyoruz pazaryerinde?*

Barbarlar gelecek bugün.

- *Neden böyle hareketsiz Senato?*

Boş oturuyor Senatörler, yasalarla uğraşacaklarına?

Çünkü barbarlar gelecek bugün...

Yerimiz kısıtlı olduğu için şiirin tamamını veremeyeceğiz. Zaten bu makalemiz için önemli olan şiirin ilk okuduğum zaman beni çok şaşırtan son bölümü:

- *N'oluyor, nedir bu huzursuzluk, bu kaynaşma?*

(Yüzler nasıl asıldı birdenbire).

*Hızla boşalıyor sokaklar, alanlar,
Evinin yolunu tutuyor herkes düşünceler
içinde.*

Çünkü karanlık bastı barbarlar hâlâ görünmedi.

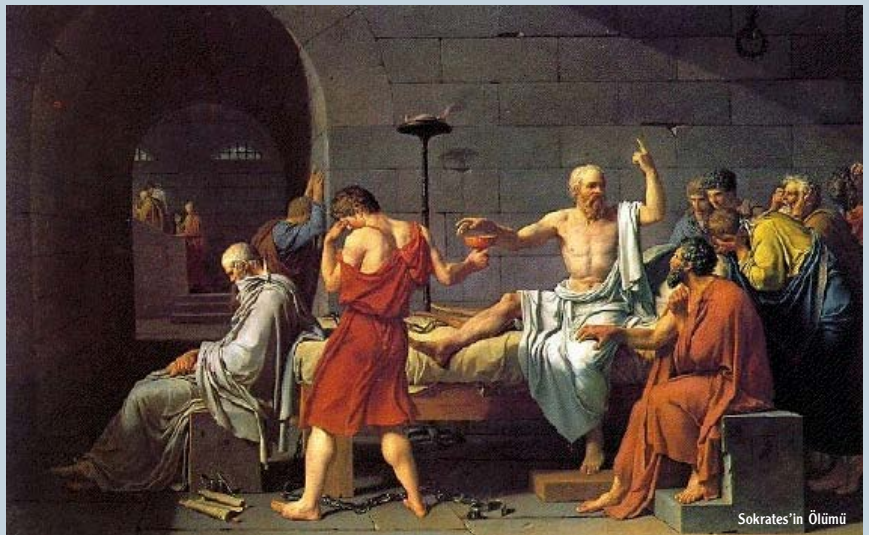
*Sınır boylarından gelenlerin dediğine bakılırsa
barbar filan yokmuş ortalıkta.*

*Peki, şimdi hâlimiz n'olacak barbarlarsız?
Onlar bir tür çözümdü bizim için.*

Gerçekten, en azılı hastalıklarından biri barbar olmayan bir yerde barbar görmektir. Bu tür gözlük takanlar, her arkeologun hazine avcısı, ABD'de okumuş her kişinin CIA ajanı, her iş adamının dolandırıcı olduğuna kendisinin başaramadığı bir işi yapanın torpil yaptığını inanır. Barbarlık sadece kişilere değil, ideolojilere veya inançlara da atfedilir. Büyük bir problem çıkarsa, suçlu barbar hemen bulunur; bar-

bar yok edilince problem çözülme de başka bir barbar hemen onun yerini alır. Şairin dediği gibi, barbar her derde deva bir çözüm yoludur. Tıpkı kanserde olduğu gibi, bu hastalığın ortaya çıkmasının bir çok nedeni vardır. Ama kanserin aksine öldürücü değildir; nadir hallerin dışında bir ömür boyu sürebilir ve çok daha önemlisi, yine kanserin aksine bulaşıcıdır. Gençler bu hastalığı genellikle anne babadan veya okullarda öğretmenlerinden kapar. Tabi bu hastalığın en büyük özelliği, hastanın hasta olduğunu bilmemesidir.

Son günlerde barbarlık yine gündemde; özellikle Fransa ve Avusturya'dan çıkan çatlak seslere göre bu kez hedef bizleriz. Avrupalılar bir gün uyanınca sınırlarında biz barbarları göreceklarını sanıyorlar. Biz, toprağına çok bağlı bir toplumuz; ekonomik durum düzeldikten sonra yurttaşlarımız neden başka bir yere gitsinler ki? Bu suçlamanın ne kadar haksız olduğunu göstermek için başta sayın Başbaka-

Sokrates'in Ölümü

nımız olmak üzere, devlet adamlarımız ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar ellerinden geleni yapıyorlar. Umarım başarılı olurlar ve Avrupa birliğine kabul ediliriz. Ben bu yazımda işin siyasi yönünü bu konunun uzmanlarına bırakarak, barbarlığın bazı göze batmayan türlerini sizlerle paylaşmak isterim.

Okuduklarımın dışında, Avrupa Birliği'ne entegrasyonumuzla ilgili tek deneyimim çoğunluğunu akademisyenlerin oluşturduğu bir toplantıya katılmak oldu. Günün konusu temiz enerji idi. Katılımcıların yarısından fazlası daha yemek bitmeden fosur fosur sigara tütürmeye başladılar. Zaten ben bir toplantı insanı değilimdir; bir de duman işe karışınca oldukça rahatsız oldum. (Rahatsız olmamın belki de en önemli nedeni bir tane ben de yakarım korkusu idi. İtiraf edeyim: O aptallığı ben de yıllarca yaptım. Şimdi akıldandım; ama yine de bazen aptallaşıp yılda 3 dört tane içtiğim oluyor ve bu densizliğin utancını uzun zaman taşıyorum) Çıkışta öğrenci kantinine uğrayıp bir kahve içeyim dedim; salon her zaman olduğu gibi o gün de sigara dumanından geçilmiyordu. Neresi olduğu o kadar önemli değil; bir iki istisna dışında en eski üniversitelerimizden tutun, yeni açılanlara kadar hangisine giderseniz gidin aynı manzarayla karşılaşsınız. Körpe bir akciğeri, içinde 3 bin zehirli maddeyi içeren dumanla doldurmak o ciğere yapabileceğiniz en büyük zulümlerden biri değil midir? Bu da yetmezmiş gibi, bu genç barbarların, içmeyen arkadaşlarının ciğerlerine aktardıkları zehire ne diyelim? Avrupa Birliği'ne entegrasyon çalışmalarının en çok ilgimi çeken, Sokrates/Erasmus programı. Bu programa göre biz Avrupa üniversiteleriyle öğrenci ve hoca değiş tokuşu yapacaktık. Yabancıların çoğu sigara içmeyeceğine göre, toplantıları ve kantinleri onlara yasak bölge mi ilan edeceğiz?

Doğrusunu isterseniz programın adı da beni biraz rahatsız etmedi değil. Erasmus, 15 yüzyılın en ünlü bilgin ve hümanistlerinden biri. Yani klasik anlamda bir akademisyen modeli. İsviçreli olmasına rağmen, daha o zamanlarda İngiliz ve İtalyan üniversitelerinde ders vermesi bu programa adının verilmesini makul kılıyor. Biz zaten gezmeyi seven bir toplumuz; Erasmus'un izlerinde yürümemiz o kadar zor olmaz. Ama olaya Sokrates'in adının karışması beni biraz kuşkulandırıyor değil. Sokrates çarşıda, pazarda, okulda, nerede olursa olsun gençlerle

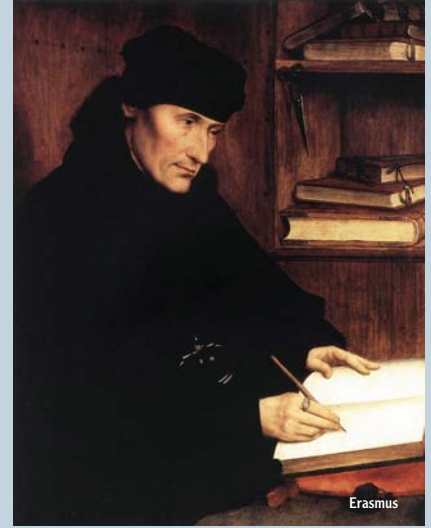

Kavafis

sohbet eder, onlara özgür düşünmeyi, öğrendiklerini sorgulamadan kabul etmelerini öğretirdi. Zaten ölüme mahkum edilmesinin en büyük nedeni, bu tür davranışlarla “gençlerin ahlakını bozması” ydı. “Çocuklarımızın kafalarını ne kadar tıka basa doldurursak o kadar iyidir” mentalitesinin yaygın olduğu bir ülkede, bu tür bir eğitime nasıl kucak açılacağını doğrusu çok merak ediyorum.

Hoca değiş tokuşunda ne olacağını kestirmek güç. Demokrasi anlayışına gelse Avrupa'yı bilmem ama hiç olmazsa ABD'nin fersah fersah önündeyiz. Örneğin, Harvard, M.I.T., Yale, California gibi üniversitelerde rektörler atanırken bizde sadece rektörler değil, dekanlar, bölüm başkanları bile seçimle iş başına gelir. Üstelik bu konuda onlar o kadar geri ki, 10 kampüsünde 13.000'in üstünde öğretim üyesi olan, (ki bunların 254 tanesi Bilimler Akademisine seçilmiş, 28 tanesi Nobel almış) California Üniversitesi, 1983 yılında rektörlüğe, akademik reytinglerde ortalarında olan Utah Üniversitesi'nden David P. Gardner adlı bir hocayı atadı ve adam tam 10 yıl görevde kaldı.

İsterseniz gelin biraz da işi ciddiye alıp eğer kapı yüzümüze kapatılırsa ne yapmamız gerektiğine bakalım. Ben şahsen pek üzülmem; hatta bizlere bu kadar güzel kanunları çıkartmamıza yardımcı oldukları için teşekkür ettikten sonra hemen Japonya-Kayseri modelini uygulamaya başladım. Sakın bu modelin ne olduğunu Google'da veya ansiklopedilerde aramaya kalkmayın; çünkü ilk kez bu dergide kamu oyna açıklanıyor. Bütün büyük keşifler gibi bu model de oldukça basit. Japonya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kayıtsız şartsız teslim olduğunda bir harabeden farkı yoktu. Fazla değil 15 yıl içinde ekonomi-

Erasmus

de ABD'ye meydan okumaya başladı. Hem de dışarıya sattıkları otomobillerin, TV setlerinin, kameraların ham maddelerini ithal ederek. Nasıl yaptılar? Çalışarak. “Ama onlar Japon” dersiniz, dikkatinizi son günlerde dilimi 350 bin liraya satılan Kayseri pastırmasına çekmek isterim. Nasıl Japonlar dünyanın her tarafına ihraç ettikleri cihazların ham maddesini dışarıdan getiriyorlarsa Kayserili de pastırmanın ham maddesi olan sığırı Erzincan, Erzurum ve Kars'tan ithal ediyor ve işledikten sonra bütün yurda satıyor. Demek ki olunca bal gibi oluyor. İşin sırrı “Kayserili olduğumu söylemek övünmek olur” mentalitesi, yani kendine güven. Onlarla birlikte yapamazsak biz kendimiz yaparız.

Yazımın sonuna gelirken Kavafis'e tekrar dönmek isterim. Şairin dedesi İstanbulluymuş. Küçük yaşta ailesiyle birlikte Mısır'ın İskenderiye kentine göç etmiş. Sonra 3 yıllığına Türkiye'ye dönmüş ve daha sonra İngiltere ve Avrupa ülkelerinde yaşamını sürdürmüştü. Düşünürsek, komşu oldukları halde yıllar yılı birbirlerine barbar gözüyle bakan biz ve Yunanistan'ı bu kadar iyi tanıyan bir adam böyle anlamlı bir şiir yazabilirdi. Dahası var: Size yukarıda verdiğimiz şiir, Barış Pirhasan tarafından aslı Yunanca'dan değil, İngilizce tercümesinden dilimize aktarılmış. Barış bey gerçekten çok yetenekli bir şair; ama bu güzel çeviri orijinalden yapıları ne kadar karşılar bilinmez. Eğer onlar da Yahya Kemal'i Fransızca tercümesinden dillerine aktardılarsa doğrusu hiç şaşırmam. Neden Erasmus-Sokrates programına ilaveten bir de Kavafis-Kemal programı başlatılmasın? Gençler diğer ülkelerin dilini, edebiyatını, sanatını kaynağında öğrensin ve biz cahillere aktarsın. Barbarlar müsaade ederse, tabii.